

Yhteinen tahdonilmaus tietopolitiikan suunnasta: Suomen seuraava tuottavuusloikka tehdään tiedolla: parempia palveluja, tehokkaampaa hallintoa ja tekoälyn mahdollisuudet käyttöön

Visio: *Julkisen hallinnon tiedosta rakentuu kansallinen tietopääoma, joka mahdollistaa tekoälyn aikakauden sujuvat, ennakoivat ja vaikuttavat palvelut sekä vahvistaa julkisen hallinnon tuottavuutta.*

Suomessa julkisen hallinnon keskeiset tietovarannot muodostavat yhtenäisen kansallisen tietoturvallisen datainfrastruktuurin seuraavan hallituskauden loppuun mennessä. Kansalliset ratkaisut rakennetaan tietosuoja ja tietoturva huomioiden.

Kun nykyistä tietopääomaa hyödynnetään laajemmin, myös tuottavuus kasvaa. Yhdenmukaiset toimintatavat vähentävät hallinnollista työtä ja vapauttavat resursseja tuottavampaan toimintaan. Viranomaiset, kunnat, tutkimusorganisaatiot ja yritykset löytävät tarvitsemansa tiedot yhteensopivien rajapintojen, käyttöehtojen ja toimintamallien kautta riippumatta siitä, mikä viranomainen tiedon tuottaa.

Muutosehdotuksemme tiedon tuottavuuden kasvattamiseksi:

- **Muutamme lakeja mahdollistamaan tiedon hyödyntämisen.** Sääntelyn tulee mahdollistaa tietojen käsittely myös muussa kuin alkuperäisessä käyttötarkoituksessa. Eri tietojen joustava yhdistely esimerkiksi kehittämiseen ja ennakointiin on oltava helpompaa. Kansallinen sääntely ei saa olla EU-sääntelyä tiukempaa. Sääntelyn ohella tarvitaan yhteistä vahvempaa ohjausta lainsäädännön soveltamiseen ja yhteisiin tavoitteisiin sitoutumista. Muutokset tulee tehdä huomioiden tiedon suojaaminen mutta samalla mahdollistaa sen vastuullinen käyttö yhteiskunnan hyväksi.
- **Kehitämme yhteiset ratkaisut tiedon hyödyntämiseen.** Tarvitsemme yhteisiä, alustaratkaisuja, jotta jokaisen organisaation ei tarvitse rakentaa datakyykykyyttään alusta alkaen itse. Käytännössä tämä voi tarkoittaa esimerkiksi yhteisiä tietoaaltaita tai datakatalogeja, joihin kootaan tietyn toimialan tietoja. Kolmansille osapuolille, kuten yrityksille, tulee tarjota soveltuvien osien pääsy kehitys ja testiympäristöihin. Varmistetaan julkisen hallinnon yhteisen digitaalisen perusinfrastruktuurin, kuten lompakkoratkaisujen, toiminta. Tunnistetaan datainfrastruktuurin keskeiset tietovarannot. Tietojen saanti mahdollistetaan rajapintojen kautta yhdenmukaisilla toimintatavoilla ja yhtenäisillä standardisoiduilla tiedoilla.
- **Uudistamme rahoitusmallit,** jotta ne ohjaavat kehittämään tiedon yhteiskäyttöä sekä yhteisiä ratkaisuja tiedon hyödyntämiseen. Rahoitusmallin

tulee taata sekä datan ylläpito että kehittämisen rahoituspohja. Tiedon hinta ei saa olla niin korkea, että tiedon laaja hyödyntäminen kärsii. Käyttämätön tieto on ainoastaan kustannustekijä. Rahoitusmallista tulee laatia muutama vaihtoehto, joista tulee valita tiedon käyttöön parhaiten kannustava vaihtoehto.

- **Luodaan yhteiset pelisäännöt tiedolle.** Julkisessa hallinnossa on otettava käyttöön yhteiset tietorakenteet, standardit ja taksonomiat. Edelliset luovat mahdollisuudet tiedon laajemmalle jakelulle, yhdistämiselle ja vertailulle. Tätä työtä on tehtävä kansallisesti ohjatusti ja huomioiden EU-tason yhteentoimivuus. Työn rahoitus tulee varmistaa pitkäjänteisesti.

Nykytila: Julkisen hallinnon tieto on alihyödynnetty resurssi

Suomella ei ole varaa pitää julkisen hallinnon tietoa siiloissa samaan aikaan, kun julkinen talous kiristyy. Julkinen hallinto tuottaa toiminnassaan laajoja ja laadukkaita tietoi-
neistoja, mutta niiden hyödyntäminen on hajanaista. Tietoa käsitellään ja ylläpidetään organisaatiokohtaisesti perustuen lainsäädännössä määriteltuihin vastuisiin. Myös rahoitusmallit voivat ohjata organisaatioita tarkastelemaan tietoa ensisijaisesti oman toimintansa resurssina. Seurauksena on päällekkäisiä ratkaisuja, vaikeuksia yhdistää tietoa yli organisaatiorajojen ja tarpeettomia kustannuksia. Tämä on johtanut siiloutuneeseen dataan ja heikompaan asiakaskokemukseen.

Tiedon mahdollisimman laaja ja vastuullinen hyödyntäminen vahvistaa Suomen kilpailukykyä ja julkisen sektorin tuottavuutta. Suomen tulee tehdä julkisen hallinnon ylläpitä-
mästä tiedosta yhteinen kansallinen voimavara. Se edellyttää organisaatiokohtaisten ratkaisujen rinnalle yhteisiä rakenteita, pelisääntöjä ja kannustimia. Yhteinen tietope-
rusta ja yhteentoimiva tieto mahdollistavat paremmat palvelut kansalaisille ja yrityksille. Tekoälyyn liitetty odotukset ovat ylimitoitettuja, jos tietoperustaa ei saateta kuntoon.

Viranomaiset rahoittavat toimintaansa datasta perittävillä maksuilla. Datan hyödyntäjät, kuten kunnat ja tutkijat, kokevat maksut nykyisellään liian korkeiksi. Tämä ei kannusta tiedon laajempaan hyödyntämiseen.

Allekirjoittajat

Minna Karhunen, toimitusjohtaja, Suomen Kuntaliitto ry

Päivi Happonen, pääjohtaja, Kansallisarkisto

Mikko Kautto, toimitusjohtaja, Eläketurvakeskus

Minna Korkiakoski-Västi, toimitusjohtaja, Hyvinvointialueyhtiö HYVIL

Kirsi Varhila, johtaja, Kela

Johanna Buchert, pääjohtaja, Luonnonvarakeskus

Mika Salminen, pääjohtaja, Terveystieteiden tutkimuskeskus

Markus Sovala, pääjohtaja, Tilastokeskus

Aki Kangasharju, toimitusjohtaja, Elinkeinoelämän tutkimuslaitos ETLA

Markus Lahtinen, toimitusjohtaja, Pellervon taloustutkimus PTT

Mika Maliranta, johtaja, Työn ja talouden tutkimus LABORE

Kannanoton valmistelijat ja henkilöt, joilta saa lisätietoja

Kuntaliitto: Elisa Kettunen, johtaja, digitalisaatio ja tietoyhteiskunta. Sähköposti elisa.kettunen@kuntaliitto.fi ja puhelin: 050 372 6789.

Kansallisarkisto: Mikko Eräkaski, johtaja, asiakkuudet. Sähköposti: mikko.erakaski@kansallisarkisto.fi ja puhelin: 029 533 7234.